

IN MEMORIAM

Dr. Rizo Sijarić (1937–1993)

Unatoč silnoj izolaciji Sarajeva u tom besmislenom ratu koji ne prestaje, tužna vijest o tragičnoj smrti uglednoga vodećeg prirodoslovca, biologa, entomologa i muzealca, znanstv. savjetnika dr. Rize Sijarića brzo se probila u svijet. Već potkraj ljeta

1993. od prijatelja iz Makarske doznao sam za taj zločin, nažalost samo još jedan među tolikima, koji je sve nas, njegove prijatelje, biologe i posebno entomologe duboko potresao i ogorčio. Već smo ranije bili čuli kako je, čim su se prilike u Sarajevu malko smirile, pregnuo oko popravaka na zgradi Zemaljskog muzeja jer je upravo Prirodoslovni odjel Muzeja bio jako oštećen na samom početku rata. A onda smo doznali kako ga je pri dolasku na posao, blizu samog Muzeja, u ponedjeljak 6. prosinca 1993. pokosila granata. Eto, na tako nerazuman način ugasio se dakle u Sarajevu još jedan život. U ovom slučaju život jednoga izuzetnog čovjeka, muža i oca dviju kćeri. Presudili su mu oni koji su to nerazumno divljanje prouzročili, oduzevši bosansko-hercegovačkoj znanosti jednoga od najplodnijih i najsvestranijih radnika.

Dr. Rizo Sijarić rodio se 15. lipnja 1937. u Godijevu, Bijelo Polje, gdje je polazio osnovnu školu. Gimnaziju je pohađao u Ivangradu i Bijelom Polju, a maturirao je u Travniku 1956. God. 1962. diplomirao je biologiju na prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Sarajevu. Zatim je kratko radio u Zenici. U rujnu 1964. bio je izabran za kustosa entomologa na Prirodoslovnom odjelu sarajevskoga Zemaljskog muzeja. Muzeju će ostati trajno vjeran, pa i u strahotnim ratnim godinama kad predano i nesebično radi koliko samo može, skupa sa svojom suprugom prof. dr. Galibom.

Široko znanstveno, stručno, društveno i kulturno djelovanje pok. dr. Rize Sijarića može se promotriti na nekoliko razina. Najvažnije je bilo, svakako, njegovo strogo znanstveno djelovanje. Njemu je posvetio najviše svog vremena i istraživačkih nastojanja. Već od mladenačkih dana njegovu pozornost najviše su privlačili leptiri koje će kasnije s toliko znanstvenog žara proučavati. Treba istaknuti da mu je trajno bio uzor, a potom učitelj i mentor, akademik prof. dr. Zdravko Lorković. U svemu je slijedio njegovu »školu« koju je obogatio mnogim zanimljivim zaključcima i potvrdama nekih dubokoumnih ideja svog učitelja. Kod njega je 1968. magistrirao i 1974, u Sarajevu, na istu temu doktorirao obranivši doktorsku disertaciju: »Faktori geografske varijabilnosti nekih karakterističnih vrsta *Rhopalocera* Bosne i Hercegovine«. God. 1983. bi izabran za znanstvenog savjetnika. S vremenom je područje svog interesa i djelovanja proširio. Osim što je bio lepidopterolog, bio je još ponajviše ekolog. Ekologija mu je bila podloga za sva druga znanstvena istraživanja, kao i za dobivanje dobrih i egzaktnih zaključaka, posebno kad se radilo o populacijskim pitanjima povezanim sa zbivanjima u ekosustavima ili pak s učincima raznih antropogenih utjecaja. Tako se mnogo spremnije mogao zauzeti također oko danas sve zaoštrenijih problema zaštite okoliša. Bio je kadar uvjerljivo upozoriti kako su upravo leptiri, kao veoma osjetljivi indikatori onečišćenja, izvrsni pokazatelji pri uočavanju i rješavanju veoma složenih problema zaštite prirode.

Ipak, R. Sijarić najveću pozornost posvetio je faunističkim istraživanjima, trajno se oslanjajući na interdisciplinarnu pomoćne struke. Pri tom, nije se posvetio isključivo fauni Bosne i Hercegovine nego i drugim dijelovima bivše Jugoslavije. Tako je, npr., jako bio uključen u široko zamišljen projekt istraživanja Nacionalnog parka Durmitor. Upravo tu su mu se otvorili brojni sistematsko-taksonomijski problemi koje je uspješno rješavao. Kao jedini kriterij u poimanju vrste uzimao je pojam biološke vrste, to će reći reprodukciju izolaciju uz uporabu metoda varijacijsko-statističke analize (Lorković). S tog područja napisao je niz utemeljenih rasprava koje su lepidopterolozi s uvažavanjem čitali. Iz bibliografije koju donosimo dobro se vidi koliko je bio svestrano plodan. Tu je 56 zanimljivih radova. Prikupljajući biografske i bibliografske podatke nakon njegove prerane smrti, unatoč velikim poteškoćama, od njegove supruge dr. Galibe uspio sam doznati da je i za vrijeme rata u Muzejskom glasniku objavio dvije važne rasprave, a da mu je još dvije uredništvo prihvatilo za tisak. Veliku aktivnost iskazao je također sudjelujući referatima na brojnim domaćim i stranim, pretežito entomološkim simpozijima, kongresima, isl. Takvih referata bilo je 38. Jednako tako mnogo je njegovih stručno-popularnih članaka u raznim revijama i časopisima, na radiju i televiziji. Posebno revno javljao se u »Biološkom listu« gdje je bio i član uredništva. Unatoč golemim poteškoćama, taj list je izašao i za vrijeme rata, u dva broja kao »Ratno izdanje«. U drugom broju (1993/94) njegov mu je prijatelj dr. Sulejman Redić napisao nekrolog. Valja doista posebno istaknuti koliko se dr. R. Sijarić angažirao u svestranoj popularizaciji prirodnih znanosti. Bio je jedan od najaktivnijih članova Biološkog društva BiH, aktivan također u Entomološkom, Ekološkom, Biosistematičkom i drugim društvima.

Bio je član mnogih uredništava znanstvenih časopisa širom bivše države. Usto, poznavali smo ga kao spretnog i domišljatog organizatora. U samoj Bosni i Hercegovini mnogo je učinio za tamošnju mladež. Znao ih je svojim pisanjem i predavanjima oduševiti i zainteresirati, primjerice na istraživačkim taborovanjima, ljetnim školama, i sl.

Naposljetku, pok. Sijarić bio je i muzealac. Toj svojoj užoj, radnoj struci izuzetno mnogo je doprinio, osobito u organizacijskom pogledu. U tom području bio je čovjek širokih obzora i izvornih ideja koje je znao vješto oživotvoriti. Organizirao je niz muzejskih priredbi, sve to na priprost, razumljiv i poučan način (brojne izložbe, osobito o 100. obljetnici Zemaljskog muzeja, idr.). Nakon njega ostala je velika praznina. O njoj svjedoči i dr. Redić pišući mu u spomen. Treba ga ovdje doslovce navesti, tim prije što je tragediju najnovijeg imperijalističkog rata sam doživio pa je među granatama mogao napisati: »Praznina koja je ostala u bosansko-hercegovačkoj biološkoj nauci i javnosti njegovim odlaskom dugo neće moći biti popunjena, ali dr. Rizo Sijarić ostavio nam je ono što će uspješno odoljevati rušilačkoj stihiji vremena – originalne ideje koje će ubuduće biti sigurno još više cijenjene. Mladim generacijama on je ostavio primjer naučnika entuzijaste, poštenog čovjeka i časnog borca za čovjeka i domovinu«.

Jan Carnelutti

POPIS RADOVA (izbor)

- SIJARIĆ, R. 1966: Revizija Rhopalocera u zbirkama Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine. - Glasnik Zemaljskog muzeja (prirodne nauke) /GZM- PN/, Sarajevo, 5, 163-174.
- LORKOVIĆ, Z. i SIJARIĆ, R. 1967: Stupanj morfološke i ekološke diferencijacije između *Ariciaa-gestis* (Schiff.) i *Aricia allous* (Hbn.) u okolini Sarajeva. - GZM-PN, Sarajevo, 6, 129-170.
- SIJARIĆ, R. 1970: Fauna Rhopalocera i Hesperioidea (Lepidoptera) na području prašume Perućice u kompleksu planina Maglića, Volujaka i Zelengore. - GZM-PN, Sarajevo, 9, 135-178.
- MIKŠIĆ, S., CVIJOVIĆ, M., KAČANSKI, D., KREK, S., MARINKOVIĆ-GOSPODNETIĆ, M., SIJARIĆ, R., 1970: Biogeografska analiza entomofaune planina Maglić, Volujak i Zelengora. - GZM-PN, Sarajevo, 9, 185-191.
- SIJARIĆ, R., 1971: Značaj ekoloških proučavanja za sistematiku Lepidoptera. - Godišnjak Biol. inst. Univ. u Sarajevu, Sarajevo, 24, 179-183.
- SIJARIĆ, R., 1971: Faunistička istraživanja Rhopalocera (Lepidoptera) na kompleksu hercegovačkih visokih planina (Prenj, Čvrstica i Čabulja). - GZM-PN, Sarajevo, 10, 163-184.
- SIJARIĆ, R., 1971: Karakteristike faune Rhopalocera (Lepidoptera) na nekim kraškim poljima Jugoslavije. - GZM-PN, Sarajevo, 10, 185-196.
- SIJARIĆ, R. i MIHLJEVIĆ, B., 1972: Prilog poznavanju faune Rhopalocera i Hesperioidea (Lepidoptera) primorskog područja Crne Gore. - Glasnik republičkog zavoda za zaštitu prirode- Prirodnjačkog muzeja, Titograd, 5, 103-114.
- SIJARIĆ, R., 1972/73: Taksonomsko-ekološke odlike *Erebia triaria* Wrn. na Balkanskom poluostrvu. - GZM-PN, Sarajevo, 11-12, 195-202.

- SIJARIĆ, R., i MIHLJEVIĆ, B., 1972/73: Nova nalazišta nekih vrsta Rhopalocera (Lepidoptera) na Balkanskom poluostrvu. – GZM-PN, Sarajevo, **11-12**, 203–207.
- SIJARIĆ, R. 1973: Die Rhopalocera- und Hesperioideafauna im Gebiet des Perućica- Urwaldes im Komplex des Gebirge Maglić, Volujak und Zelengora. Wissenschaftliche Mitteilungen des Bosnisch- Herzegowinischen Landesmuseums, Sarajevo, Band III, Heft C, Naturwissenschaften, 165–200.
- SIJARIĆ, R. 1974: Distribucija vrsta Rhopalocera i Hesperioidea (Lepidoptera) u geobioceno- zama oko rijeke Sutjeske. – Acta Biol. Jug., Beograd, Ser. D, Ekologija, **9**(1), 85–90.
- SIJARIĆ, R., 1974.: Odlike entomofaune krškog područja Bosne i Hercegovine sa posebnim osvrtom na Rhopalocera. – Acta Ent. Jugosl., Zagreb, **10**, (1–2), 55–61.
- SIJARIĆ, R., 1974: Zoogeografska analiza subspecijskih oblika nekih Rhopalocera (Lepidoptera) Bosne i Hercegovine i Crne Gore. – Glasnik rep. zavoda za zaštitu prirode-Prirodnjačkog muzeja, Titograd, **7**, 69–76.
- SIJARIĆ, R., 1974: Interspecijski odnosi vrsta *Coenonympha tullia* Müller i *Coenonympha occupata Rebel* na Balkanskom poluostrvu (Lepidoptera, Satyridae). – GZM-PN, Sarajevo, **13**, 163–218.
- SIJARIĆ, R., 1974. Faktori geografske varijabilnosti nekih Rhopalocera (Lepidoptera) Bosne i Hercegovine. – GZM-PN, Sarajevo, **13**, 219–285.
- SIJARIĆ, R., i MIHLJEVIĆ, B., 1975: Rhopalocera i Hesperioidea (Lepidoptera) planine Igman kod Sarajeva.. – GZM-PN, Sarajevo, **14**, 163–175.
- SIJARIĆ, R., 1975: Faunistic investigations of Rhopalocera (Lepidoptera) in the complex of Her- zegovinian high mountains (Prenj, Čvrsnica i Čabulja). – Wissenschaftliche Mitteilungen des Bosnisch-Herzegowinischen Landesmuseums, Sarajevo, Band IV-V, Heft C, Naturwissen- schaften, 225–229.
- SIJARIĆ, R. 1975: Characteristics of Rhopalocera fauna (Lepidoptera) in some karst fields of Yugoslavia. – Wissenschaftliche Mitteilungen des Bosnisch-Herzegowinischen Landesmuseums, Sarajevo, Band IV-V, Heft C, Naturwissenschaften, 231–234.
- SIJARIĆ, R. 1975: Taxonomic-ecological characteristics of *Erebia triaria rebeli* Wrn. at the Balkan peninsula. – Wissenschaftliche Mitteilungen des Bosnisch-Herzegowinischen Landesmuseums, Sarajevo, Band IV-V, Heft C, Naturwissenschaften, 235–238.
- SIJARIĆ, R., and MIHLJEVIĆ, B., 1975: New habitats of some species of Rhopalocera (Lepidop- tera) on the Balkan peninsula. – Wissenschaftliche Mitteilungen des Bosnisch-Herzegowi- nischen Landesmuseums, Sarajevo, Band IV-V, Heft C, Naturwissenschaften, 239–241.
- MUČIBABIĆ, S., BJELČIĆ, Ž., VUKOREP, I., BURLICA, Č., MANUŠEV, I., DIZDAREVIĆ, M., ŽIVA- DINOVIĆ, J., CVIJOVIĆ, M., MIKŠIĆ, S., SIJARIĆ, R. 1976: Ekologija životinjskih naselja na širem području Jahorine. – Godišnjak Biol. inst. Univ. u Sarajevu, Sarajevo, **29**, 111–121.
- SIJARIĆ, R., 1976: Tipovi varijabilnosti Rhopalocera (Lepidoptera) na području Bosne i Herce- govine. i susjednih oblasti Jugoslavije. – GZM-PN, Sarajevo, **15**, 177–200.
- SIJARIĆ, R. 1976: Interspezifische Verhältnisse der Arten *Coenonympha tullia* Müller und *Coe- nonympha rhodopensis* Elwes auf der Balkanhalbinsel (Lepidoptera, Satyridae). – Wissenschaf- tliche Mitteilungen des Bosnisch-Herzegowinischen Landesmuseums, Sarajevo, Band VI, Heft C, Naturwissenschaften, 133–177.
- SIJARIĆ, R., i CARNELUTTI, J., 1976: *Coenonympha tullia lorkovici* ssp.n. in Bosnia and Herze- govina. – Wissenschaftliche Mitteilungen des Bosnisch-Herzegowinischen Landesmuseums, Sarajevo, Band VI, Heft C, Naturwissenschaften, 179–194.
- SIJARIĆ, R., 1977. Faunistički prikaz Rhopalocera i Hesperioidea zapadne Bosne (Lepidoptera). – GZM-PN, Sarajevo, **16**, 175–192.

- SIJARIĆ, R., 1978: Doprinos faunističkim istraživanjima Rhopalocera i Hesperioidea (Lepidoptera) Bosne i Hercegovine. – Acta Biol. Jug., Beograd, Ser. G., Biosistematika 4(1), 141–148.
- SIJARIĆ, R., 1978: Rasprostranjenje vrste *Coenonympha gardetta* (de Pruner 1798) na Balkanskom poluostrvu. – GZM-PN, Sarajevo, 17, 317–321.
- SIJARIĆ, R., 1978: Prilog poznavanju rasprostranjenja vrsta roda *Coenonympha* (Lepidoptera) u Jugoslaviji. – Acta Ent. Jugosl., Zagreb, 14 (1–2), 59–62.
- SIJARIĆ, R., i MIHLJEVIĆ, B., 1978: Uticaj aerozagađenja na pojavu nekih vrsta Rhopalocera (Lepidoptera) na planini Trebević kod Sarajeva. – Glasnik rep. zavoda za zaštitu prirode-Prirodnjačkog muzeja, Titograd, 11, 93–98.
- SIJARIĆ, R., 1979: Izmenenia v sostave fauni bulavousih češuekrilih (Rhopalocera) okresnostnej goroda Sarajevo vsledstvie vliania čeloveka. VII Internationales Symposium über Entomofaunistik in Mitteleuropa, Leningrad, Verhandlungen, 277–279.
- SIJARIĆ, R., 1979: Populacije Rhopalocera (Lepidoptera) u ekosistemima planine Vranice u Bosni. Savez društava ekologa Jugoslavije, II Kongres ekologa Jugoslavije. Zagreb. Zbornik radova, 1953–1961.
- SIJARIĆ, R., 1979: Sistematsko-ekološka diferencijacija među populacijama vrste *Coenonympha rhodopensis* Elwes na Balkanskom poluostrvu. – Acta Ent. Jugosl., Zagreb, 15 (1–2), 55–70.
- SIJARIĆ, R., 1979: *Coenonympha tullia* Müller in Bosnia and Herzegovina. – GZM-PN, Sarajevo, 18, 173–184.
- SIJARIĆ, R., 1980: Lorkovic's method of total and partial transitions in biosystematics investigations. – Acta Ent. Jugosl., Zagreb, 16 (1–2), 19–28.
- SIJARIĆ, R., 1980: Fauna lepidoptera Bosne i Hercegovine (stanje i perspektive). Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine /ANUBiH/, Sarajevo, Posebna izdanja, XLVII, 8, 83–98.
- SIJARIĆ, R., i MIHLJEVIĆ, B., 1980/82: Faunistička istraživanja Rhopalocera (Lepidoptera) u sjeveroistočnoj Bosni. – GZM-PN, Sarajevo, 19–20, 125–138.
- SIJARIĆ, R., 1981: Fauna Rhopalocera (Lepidoptera) južne Hercegovine. – God. Biološkog instituta Univ. u Sarajevu, Sarajevo, 34, 85–100.
- SIJARIĆ, R., 1982: Sastav i ekološke karakteristike populacija Rhopalocera (Lepidoptera) u nekim biocenozama kraških polja Hercegovine. – Godišnjak Biološkog instituta Univ. u Sarajevu, Sarajevo, 35, 103–114.
- SIJARIĆ, R., 1982: Sastav populacija Rhopalocera (Lepidoptera) u ekosistemima planine Vlašić. – GZM-PN, Sarajevo, 21, 163–172.
- SIJARIĆ, R., 1983: Sastav i struktura populacija Rhopalocera (Lepidoptera) u ekosistemima krša jugoistočne Hercegovine i Orjena. – GZM-PN, Sarajevo, 22, 81–93.
- SIJARIĆ, R., 1983: Određivanje stepena degradiranosti ekosistema na osnovu proučavanja promjena u populacijama Rhopalocera (Lepidoptera). – Glasnik rep. zavoda za zaštitu prirode-Prirodnjačkog muzeja, Titograd, 16, 135–142.
- SIJARIĆ, R., 1983: Uticaj krša na faunu i taksonomiju nekih insekata na području južne i jugoistočne Hercegovine. – Bilten Speleološkog društva »Bosanskohercegovački krš«, Sarajevo, 9, (14–15), 79–93.
- SIJARIĆ, R., LORKOVIĆ, Z., CARNELUTTI, J., JAKŠIĆ, P., 1984: Fauna Durmitora – Rhopalocera (Insecta, Lepidoptera). Crnogorska akademija nauka i umjetnosti /CANU/, Titograd, Posebna izdanja, XVIII, 11(1), 95–184.
- SIJARIĆ, R., 1984: Naselja Rhopalocera (Lepidoptera) u biocenozama planine Cincar (Bosna). Bilten. Društvo ekologa BiH, Sarajevo, II 2b, III Kongres ekologa Jugoslavije, 385–390.

- SIJARIĆ, R., 1984: Vrste roda *Coenonympha* Hübner u fauni Rhopalocera Jugoslavije (Lepidoptera, Satyridae). – GZM-PN, Sarajevo, **23**, 1–106.
- SIJARIĆ, R., 1984: Prilog poznavanju faune Rhopalocera (Lepidoptera) okolice Zavidovića. – GZM-PN, Sarajevo, **23**, 107–112.
- SIJARIĆ, R., 1984: Istraženost Rhopalocera (Lepidoptera) u Crnoj Gori. Glasnik CANU, Titograd, Odjeljenje za prirodne nauke, **4**, 163–177.
- SIJARIĆ, R., 1984: Viktor Apfelbeck i njegov rad na istraživanju pećinske faune Coleoptera Bosne i Hercegovine. – Bilten speleološkog društva »Bosanskohercegovački krš«, Sarajevo, **10**, (16–17), 61–65.
- SIJARIĆ, R., 1987: Faunistička istraživanja Rhopalocera (Lepidoptera) u sjevernoj Bosni. – GZM-PN, Sarajevo, **25–26**, 173–194.
- SIJARIĆ, R., 1987: Vrste i populacije Rhopalocera kao indikatori promjena u ekosistemima. – Bilten društva ekologa BiH, Sarajevo, Serija a, III, 78–86.
- REDŽIĆ, S., LAKUŠIĆ, R., OMERVIĆ, S., CVIJOVIĆ, M., SIJARIĆ, R., STANIŠIĆ, J. 1987: Ekoklimatske karakteristike Nacionalnog parka »Sutjeska«. – Bilten društva ekologa BiH., Sarajevo, Ser. A – Ekološke monografije, **4**.
- SIJARIĆ, R., 1988: *Coenonympha tullia bosniae* Davenport 1941 in Bosnia and Hercegovina. – GZM-PN, Sarajevo, **27**, 11–112.
- SIJARIĆ, R., 1988: Kategorija prirodnih rijetkosti u fauni Rhopalocera (Lepidoptera) Bosne i Hercegovine. – GZM-PN, Sarajevo, **27**, 113–118.
- SIJARIĆ, R., 1989: Taksonomska istraživanja i nove podvrste vrsta roda *Zerynthia* (Lepidoptera, Rhopalocera) na nekim područjima Jugoslavije. – GZM-PN, Sarajevo, **28**, 177–206.
- SIJARIĆ, R., 1990: Promjene u sastavu populacija Rhopalocera (Lepidoptera, Insecta) u okolici Gacka. – GZM-PN, Sarajevo, **29**, 73–90.
- SIJARIĆ, R., 1991: Novi nalazi vrsta Rhopalocera (Lepidoptera) u Bosni i Hercegovini. – GZM-PN, Sarajevo, **30**, 129–132.
- SIJARIĆ, R., 1991: Katalog naučne zbirke Lepidoptera (Insecta) donatora Bore Mihljevića iz Sarajeva. – GZM-PN, Sarajevo, **30**, 169–360.
- SIJARIĆ, R., 1992/93: Fauna Rhopalocera (Lepidoptera) Vran planine. – GZM-PN, Sarajevo, **31**.
- SIJARIĆ, R., 1992/93: Faunistička istraživanja Rhopalocera (Lepidoptera) bosanskog pobjrđa. – GZM-PN, Sarajevo, **31**.